

Ukmarjev Godec ali pa so koreografsko postavljene na absolutno glasbo, kakršna je moja Druga godalna suita. Skladatelji smo svoje misli ob tej izvedbi povedali že ob lanski premieri na Ljubljanskem festivalu. Meni se zdi, da koreograf dr. Neubauer mojega dela ni mogel v ideji bolje zajeti. Storil je točno to, kar sem si sam predstavljal: ples je zrcalil glasbo v velikih in malih potezah. Koreografu in baletnemu ansamblu sem bil za to odlično ustvaritev zelo hvaležen. Drugi dve deli sta pa seveda bolj baletni, bolj plesni, saj imata fabulo. Enotno, strnjeno, v enem mahu, simfonično odlično postavljeno in logično razpleteno ima Cigličevo Obrežje plesalk, a spet drugače, bolj v našo slovensko problematiko zagledano, vsebinsko kot vselej poglobljeno in na široko razpredeno, nekoliko spominjajočo — kot moško dopolnilo — na Lepo Vido, čutimo v Ukmarjevem Godcu. Ni dvoma, da s tem še ni izrečena zadnja beseda sodobnega slovenskega baleta, hočem reči baletnih ustvaritev na slovensko glasbo.

Marijan Lipovšek

JACOBUS GALLUS CARNIOLUS, HARMONIAE MORALES. Kritične izdaje kompozicij starih mojstrov v posebnih zbornikih z zgodovinskimi uvodi in opombami imajo pri nekaterih zahodnoevropskih narodih že dolgo tradicijo. To delo se je začelo še pred več kot sto leti v dobi romantike, ki je prva v širšem obsegu razvila znanstveno preučevanje glasbene preteklosti, a se nadaljuje z nezmanjšano intenziteto tudi danes. Če so prve izdaje upoštevale le nekatere največje osebnosti, pa se je sčasoma njih obseg razširil, tako da so zajele ustvarjalnost tudi manj znanih skladateljev. Cilj takšnih publikacij je bil sistematski prikaz glasbenih stvaritev preteklih dob in njihovo približanje današnjemu izvajalcu s sodobno notacijo. Znanstveno temeljito in obsežno delo na tem področju je že opravil slovenski muzikolog dr. Josip Mantuani, ki je izdal v sodelovanju z Emilom Bezecnim v letih 1899—1919 na Dunaju celotno zbirko Gallusovih motetov. To impozantno delo pa je torej izšlo zunaj naše domovine v okviru tuje nemško-avstrijske edicije *Denkmäler der Tonkunst in Oesterreich*. Od slovanskih narodov so razvili v izdajanju kompozicij skladateljev svoje glasbene preteklosti že obsežno dejavnost Čehi, pa tudi Poljaki so pokazali v zadnjem času prav lepe rezultate.

Pri nas je zaoral ledino na področju kritičnega izdajanja starih kompozicij profesor dr. Dragotin Cvetko, ko je pred štirimi leti pripravil publikacijo *Skladatelji Gallus, Plautzius, Dolar in njihovo delo*. Tako je profesor Cvetko potem, ko je napisal obsežno zgodovino glasbene umetnosti na Slovenskem in vrsto tehtnih monografij, usmeril svoja prizadevanja tudi na to področje, ki ga v okviru moderne glasbene znanosti ni mogoče pogrešati. Nadaljnja uresničitev cilja, da dobimo tudi Slovenci tako kot drugi večji evropski narodi, znanstveno kritične izdaje naših glasbenih tvorcev preteklih dob, pa je publikacija *Harmoniae morales*,* ki jo je prof. Cvetko nedavno pripravil. Zbirka vsebuje triinpetdeset posvetnih skladb našega velikega rojaka in enega od glavnih predstavnikov evropske glasbene renesanse Jacobusa Gallusa Carniolusa. Zbirka je bila prvotno natisnjena z omenjenim naslovom v menzuralni notaciji,

* Dr. Dragotin Cvetko, *Jacobus Gallus Carniolus, Harmoniae morales*. Slovenska matica 1967.

ki je bila v rabi v 16. stoletju. Izšla je v letih 1580 in 1590 v Pragi in je obsegala tri zvezke. Z novo izdajo v sodobni notni pisavi pa je zdaj postal znaten del Gallusove posvetne ustvarjalnosti, ki je bila, žal, do danes še skoro neznana, dostopen široki svetovni javnosti. Odslej bodo lahko Gallusove posvetne skladbe, ki kažejo vse umetniške kvalitete tega ustvarjalca, bogatile sporede ansamblov za renesančno glasbo, za katero ima prav današnji čas vse večje zanimanje. Zato publikacije Harmoniae morales ni le oceniti kot tehten dosežek v razvoju domače glasbene znanosti, ampak tudi kot pomemben prispevek v širšem mednarodnem okviru. Objava Gallusovih posvetnih zborov, ki izražajo široko lestvico čustev in doživetij, pa je z druge strani pomembna še zato, ker nam prav ta dela v marsičem odkrivajo bistvo mojstrovega človeškega lika z vsemi njegovimi visokimi etičnimi načeli. V težnji, da se izogne sleherne sence razuzdanosti in opolzlosti, jih je imenoval moralia in ne madrigalia kakor je bilo tedaj običajno.

Podobno kot izdaja Skladatelj Gallus, Plautzius, Dolar in njihovo delo ima tudi izdaja Gallusovih posvetnih skladb daljši uvod in revizijsko poročilo, ki sta prevedena v francoščino, s čemer so avtorjevi izsledki dostopni širšemu krogu muzikologov, ki so vodili Gallusa do odločitve, da je začel komponirati posvetne skladbe, medtem ko je dotlej posvečal vse svoje tvorne sile le religiozni glasbi. Ob tem izčrpno argumentira besede, ki jih je napisal sam skladatelj v predgovoru svoje zbirke. Iz njegove stilizacije sklepa, da so skladbe zbirke Harmoniae morales, ki spajajo po svoji naravi značilnosti madrigala in moteta, nastale izključno v Gallusovem poslednjem, praškem ustvarjalnem obdobju. Še važnejšo oporo pri določitvi časa, kdaj je nastalo to delo, pa daje izdajatelju notranji, stilni kriterij. Nadalje razpravlja prof. Cvetko v uvodu še nazorno in pregledno o posameznih elementih Gallusovega kompozicijskega stavka; pri tem podpira posamezne ugotovitve z vrsto značilnih primerov, ki so vzeti iz pričujoče zbirke. Posebno pozornost je pri izdaji Gallusovih posvetnih zborov prof. Cvetko posvetil vprašanju nekaterih harmonijsko nejasnih mest, kot so tritonus, prečja, zmanjšani in zvečani intervali in akordi ter nenavadne spremembe tonskih načinov. V skladu z izsledki, do katerih je prišel v svoji monografiji o Gallusu, interpretira takšna mesta ponekod v smislu enharmonije, to je nekoliko zvišane intonacije kritičnih tonov. Pri tem niso izdajateljeve interpretacije nikdar enostranske ali preveč posplošene in vselej upoštevajo predvsem individualni izraz skladb.

V revizijskem poročilu so izčrpno argumentirane posamezne napake v originalnem tisku in omenjena kritična mesta. Transkripcije, ki uporabljajo le delno iste notne vrednosti kot izvirnik, a so večinoma reducirane na polovico ali četrtino, sledo na eni strani verno intenciji originala, po drugi pa teže, da ga čim bolj približajo zahtevam današnje izvajalske prakse.

Kot pri izdaji Gallus, Plautzius, Dolar in njihovo delo, je našel profesor Cvetko tudi tokrat sposobnega in vestnega sodelavca v bibliotekarju L. Žepiču, ki je temeljito opravil zamudno delo spartiranja skladb in mu gre zato vse priznanje. V francoščino je prevedla prof. Vida Sturmova. Sijajno zunanjo opremo knjige, ki bo lahko okras knjižne police strokovnjaka in ljubitelja glasbe, je okusno zasnoval Janez Bernik.

Jože Sivec